

Nytt fra Vesterlen Speidermuseum

10. årgang 2020

ORGAN FOR MUSEUMSVENNENE

NR. 4

Betlehemsstjernen

Det synger i luften av klokker i kor. Det er jul og nu kimes den inn –
kimes inn i hver lyttende sjel på jord, i hver seende sjel og hver blind...

Du stanser i jaget og lytter betatt, for det er slik en gammelkjent klang.
Du minnes en stjerneyr Betlehems natt og hvad englens jublende sang:

«Frykt ikke, hyrder! Et under er skjedd! En frelser er Eder født!
Sin sønn har Gud Herren fra himlen sendt ned, i en krybbe I finner ham svøpt».

Se hyrdene gikk. Og Guds barnet de fant, i dets blikk så de nytidens gry.
Da hjemad de vandret, på himmelen brant der en stjerne som syntes dem ny.

Den brant med slikt selsamt betagende lys, og så skinnende nytendt og klar;
den smilte som Guds barnets øie nys, ti det Betlehemsstjernen var.

Hin stjerne som tendtes da Krist kom til jord, eier ennu sitt strålende skjær.
Den tindrer og vinker i syd og i nord og er dig så forunderlig nær.

Ti den fødtes med ham og har litt av den glød som han tente i menneskets tro –
den glød som kan varme i høieste nød og gi håp når du trett går til ro.

Den har skinnet for slektene, år etter år, hver en stjerneyr Betlehems natt.
Nu atter på hvelvet den nytendt står og du stirrer dig selsomt betatt.

Den lister litt lys inn i hjerte og sinn hos hver synder på hele Guds jord.
Den likesom lyser en evighet inn, mens det synger av klokker i kor.
Fra Speidernes julenr. 1923

Norsk speiderguttforbund ga allerede i mai 1911 ut det første speiderbladet. Dette kostet 5 øre pr. nummer og kom ut 1 gang pr. måned. Vi har sakset følgende:

Redegjørelse

Naar vi har fundet det nødvendig at stifte «Norsk Speidergut-Forbund» uavhengig av «Norske Gutters Speiderkorps», kan det synes som unødig konkurrence. Men selve det princip som for os staar som livsnerven i hele bevægelsen, slik som den er fremsat av Sir Robert Baden Powell, er skudt tilside av den anden organisations ledere. Dette princip er religionen.

Baden Powell sier i sin bok «Scouting for Boys» side 309: «En organisation som denne vilde foreile sit maal hvis den ikke bibragte sine medlemmer religiøs erkjendelse», (knowledge of religion). Der er snart sagt ikke et kapital i boken hvor ikke religionens betydning fremhæves. I den Norske Haandbok er saavidt vi kan se ikke Guds navn nævnt eller religionens betydning antydnet. Her er skillet.

Forskjellen sees straks i den første passus i speiderløftet. I «Norske Gutters Speiderkorps» lyder det: Jeg lover at gjøre mit bedste for, at Norge aldrig skal faa skam av mig». Paa engelsk lyder det: I promise:

To honour God and the King.

Vi har i «Norsk Speidergut-Forbund» git det formen:

Jeg lover efter evne at søke: At gjøre min pligt mot Gud og fædrelandet.

Det samme gjælder forholdet overfor militarismen. Baden Powell fremhæver gang paa gang at bevægelsen intet har med militarisme at gjøre. (Se Scouting for Boys» side 308).

Praktisk, selvhjulpent, sundt friluftsmenneske, god borger og sund kristen – det er maalet.

Til oplysning kan vi meddele følgende:

Undertegnede Chr. Dons og H. Møller Gasmann dannet uten at kjende noget til hverandres arbeide og paa hver sin kant av byen sin lille trop. Vi hadde den gang ingen tanke om at fremtræ offentlig. Først længe efterat vi var begyndt, lærte vi hverandre at kjende, og fandt at vi arbeidet akkurat paa samme maate og av samme bevæggrund. Efterhaanden viste det sig at ogsaa andre hadde sympati for saken, men ikke syntes de kunde ta arbeidet op i den form det hadde faat i Norge. Vi har nu sluttet os sammen, idet vi vil forsøke at arbeide denne vevægelsen frem hos os efter de av Baden Powell fremsatte principer.

Alle som forstaar engelsk hvnviser vi foreløpig til den engelske haandbok «Scouting for Boys» av Sir Robert Baden Powell. (1 sh). Det er ondt at vi ikke har raad til straks at utgi haandboken paa norsk, kanske den tid kan komme. Indtil da er vi villig til at staa til tjeneste med oplysninger, raad og hjælp saa langt vor tid rækker.

Med disse ord være saken anbefalet til bedømmelse og drøftelse.

For «Norsk Speidergut-Forbund»,

Chr. Dons	H. Møller Gasmann
formand	viceformand

I bladet står det ogsaa om «Vor dragt»

Det er ingen nødvendighet for en gut som slutter sig til vor organisation at bære speiderdragt. Men for at spare hverdagsdragten for ødelæggelse under lek i skog og mark har vi for dem som ønsker det antat enpraktisk og billig dragt som slutter sig saa nær som mulig til den engelske. Vi har allerede sævnt hatten. Speiderskjorten er en khakifarvet eller mørkfarvet turistskjorte med grønt slips (grønt er speiderfarven). Paa høire arm bærer patruljeførere og assistenter en grøn lilje, de andre speidere en rød lilje.

Paa venstre skulder væres en 20 cm lang skuldersløife av de for patruljen bestemte farver.

Foran paa hatten bæres en gul lilje fæstet paa en kokarde av den for troppen fastsatte farve. Likesom det er ønskelig at hver patrulje der bærer samme navn har samme farver, saa er det ønskelig at hver trop av samme nummer har fælles tropsfarge.

Benklærnes farge og fason staar frit for hver at bestemme, men hvis nye anskaffes ønskes helst blaa farve. For sommeren er det bekvemmest at bruke dem aapne ved knærne, om vinteren lukket.

Paa leggene turiststrømper med den øverste kant nedbrættet over strømpebaandet saa langt at kun ca 3-4 cm sees av de ttill strømpebaandene fæstede 10 cm lange grønne knæsløifer.

Om livet bælte av lær, helst med sikkerhetskroker til kniv og fløite, og remmer bak til at spænde et uldtæppe eller en jakke fast i.

Norges KFUK-speidere 100 år!

Norges KFUK- speidere ble stiftet 3. november 1920 som en speiderorganisasjon, en kristen organisasjon og en kvinnebevegelse.

Margrethe Parm ble bevegelsens første landssjef. Hun var allerede reisende landssekretær i KFUK og oppdaget at det var spredte pikespeidergrupper over hele landet før 1920. Margrethe så også at speiderarbeidet siktet mot samme mål som KFUK sitt arbeid. Derfor kom ideen å lansere pikespeiderarbeid som KFUK arbeid.

KFUK var en del av Norges Kristelige Ungdomsforbund og ideen måtte legges fram for styret der. De ble ikke spesielt begeistret for tanken.

En av de mannlige medlemmene av styret skal til og med ha uttalt at han fant det opprørende at pikespeiderne gikk med soldathatt og kniv. Gikk dette gjennom, ville det ødelegge pikene!

Men siden skal ha ha tilføyd at "dersom dere har tro på saken, så gå til den i Guds navn."

Det ble dannet en speiderkomite, og den gjorde et godt arbeid, for forslaget om å starte KFUK-speiding ble vedtatt 3. november 1920. Norges KFUK-speidere var et faktum.

Margrethe hadde jobbet videre med å registrere de gruppene som allerede fantes. Den eldste gruppen hun fant var i Sandefjord. Den startet allerede i 1912.

I Rogaland fant hun flere grupper. Her har vi hatt KFUK speiding siden 1917. Så langt vi vet, var Egersund først ute med Egersund 1 i mars 1917. Så følger de på med Stavanger 1 i juni 1917 og Stavanger 2 i september samme år. Sandnes kom raskt etter med Sandnes 1 våren 1918, og Haugesund 1 rakk akkurat å starte (2. november 1920) før forbundet ble godkjent 3. november 1920. Den første landsleiren i KFUK-speiderhistorien var på Sand i 1921.

I årene mellom 1920 og 2003 var KFUK-speiding en ren kvinnebegjelse med de samme kristne mål som i starten. Men tidene forandrer seg og speidingen med den. I 2003 gikk KFUK-speiderne og KFUM-speiderne sammen og dannet et nytt forbund Norges KFUK/M-speiderforbund. Selv med denne endringer lever organisasjonen videre og fosterer jenter til å ta ansvar og bli ledere på samme måte som for 100 år siden.

Vi gratulerer alle nåværende og tidligere KFUK-speidere med det store jubileet!

Åse Wathne

I Norge har vi 6 korps som er tilsluttet NSF med 2750 medlemmer

Metodistkirkens speiderkorps MS 1924-

Guttene kom med i 1924 og jentene i 1926. Fram til 1945 var korpsets navn Epwort-ligaens Speiderkorps. Medlemstall 2019: 579

Frelsesarmeens speidere FA 1947-

Bramwell Booth (sønn av Frelsesarmeens stifter) tok opp speiderideen og startet FA's speiderarbeid i 1913. Den første speidergruppa i Norge var på Rjukan i 1923. Siden 1923 har det vært FA-speidere, med et forbund for gutter og ett for jenter. I 1983 ble det dannet et felleskorps som ble med i Norges Speiderforbund. Medlemstall 2019: 438

Baptistenes speiderkorps 1962-2015

Den første speidergruppa ble stiftet i 1945. Baptistkirken startet opp speiderarbeidet i 1945. Guttene ble godkjent som et korps i Norsk Speidergutt-Forbund i 1962 med fire tropper og fire flokker. I 1978 ble Baptistenes speiderkorps med i Norges speiderforbund. Medlemstall 1977: 239.

Blå Kors Speidere i Norge BK 1963-

Guttupespeiderne hadde et nært samarbeid med Norsk Speidergutt-Forbund, men ble ikke godkjent som korps før i 1963. Jentene ble korps i KFUK-speiderne i 1965. Blå Kors speiderne har opp gjennom historien hatt tre ulike korpsmerker på speiderskjorta. Medlemstall 2019: 381

Misjonskirkens speiderkorps MSK 1973-

Det første speiderarbeid startet i 1937 og ble kalt for Fakkelspeidere. I 1965 ble betegnelsen NMU-speidere, fra Norsk Misjonsforbunds Ungdom. I 2009 ble navnet endret til Misjonsforbundets speiderkorps MSK. Solkorset i merket ble byttet ut med disippelkorpset. Medlemstall 2019: 579

Frikirkens speiderkorps FSK 1973-

Allerede i 1937 prøvde John Salvesen å få 4. Arendal speidergruppe inn i Frikirken, men det ble avslått. Da Øyvind Anker Karlsen i 1946 flyttet til Kristiansand, ønsket han å starte ei speidergruppe innen Frikirken der. Dette ønsket ble ikke innfridd, men da ble 9. Kristiansand startet i 1947. Den første speidergruppe innen Frikirken var 8. Arendal med Øyvind Anker Karlsen i spissen i 1968. Frikirken godkjente at det ble dannet et speiderkorps i 1973 og Karlsen ble valgt som den første korpssjefen. Medlemstall 2019: 683

De første speidere (fra Stavanger Aftenblad 26.03.81)

Herr redaktør.

I Aftenbladet lørdag 21. mars 1981 sto det en artikkel som fortalte om 70-års jubileet for speiderbevegelsen i Stavanger, og som sa at «initiativtaker og mangeårig aktiv leder for speiderarbeidet i Stavanger for 70 år siden, var daværende adjunkt – senere lektor Wilhelm Retz. Egentlig begynte det hele året før, da han samlet noen av sine elever på Kongsgård skole for å drive speiderarbeid.

Det har i alle år vært god lære at det var adjunkt Retz som startet speiderbevegelsen i vår by – i 1911.

Men jeg husker noe helt annet. Og har en sans for historie og historisk sannhet, så det er vel helst slik at sannheten bør komme fram.

En fin sommerlig dag i 1909 – eller kanskje det alt kan ha vært så tidlig som i 1908? – satte far, lærer Olav Engen, ut noen lange benker i hagen vår. Det var på Storhaug, i huset bak banksjef Osmundsens hjem i Storhaugalleen (det gamle Bernerhuset) at vi den gangen bodde. På benken la far ut i rad og rekke alskens ting, en lommekniv, en klokke osv. Speiderne hans sto oppstilt med ryggen mot benken. Så måtte hver og en av dem etter tur snu seg et øyeblikk, se på tingen og notere hva de så. Dette er Kims lek, som vel alle speidere har vært med på. Hvor lenge far allerede da hadde drevet opplæring med sin speidertropp, vet jeg ikke.

I går snakket jeg med en gjenlevende av denne første speidertropp i Stavanger by, og han kunne fortelle at far hadde ideen fra fru kullhandler Lindtner. Lindtners bygde senere villaen «Belmont» på Storhaug. Fru Lindtner var skotsk (fra Edinburgh). Far og mor var godt kjent med Lindterners. Deres sønn var en av speiderne.

Tidlig i 1910 flyttet vi fra Storhaug til Vikedalsgt. 30. Der fikk jeg høre far fortelle mor at nå hadde adjunkt Retz tatt opp fars idè og hadde gått i gang med speidere på Kongsgård skole. Men da Retz begynte å drive speiderbevegelse i folkeskolen og, ble det for hett for far, og han trakk seg «seirende» tilbake og overlot slagplassen, for at det ikke skulle bli åpen krig.

Deres avis forteller så at den 22. mars 1911 kunne adjunkt Retz organisere sine tropper i alle skoler i byen.

Far hadde gledet seg til å ta sine unge speidere med ut i naturen, som han var så glad i. Min hjemmelsmann fortalte at de var kommet så langt med arbeidet at de hadde fått laget sølvmerker som de delte ut til de flinkeste speiderne. Det var tre grader av disse merkene. (Mon noen har slike merker i dag?) Bok (på engelsk) til rettledning hadde de også.

Samme år – 1911 – var det at Johnsen, senere William Farre, dro land og strand rundt med sitt guttemusikk-korps fra Oslo. Det førte til at den ene etter den andre byen langs kysten opprettet skolekorps. Far og skolebestyrer Godal ble så begeistret at de alt i 1911 gikk i gang med Storhaug guttemusikk-korps det første i byen. Det feiret nettopp sitt 70-års jubileum med pomp og prakt. Dette ble litt av et plaster på såret for far.

Far var en så stor naturelsker at han stadig tok klassene sine med seg på turer i byens omegn. På det feltet var han også en pioner. Og i 1910 ble han sekretær og hovedredaktør i Stavanger Turistforening, et arbeid som han gikk inn for med liv og sjel, og drev på med hele sitt lange arbeidsliv. På den måten fikk han føre ungdom av eldre årganger på «speiderturer» ut i Rogalands vakre natur, som han kjente bedre enn noen andre. (Minus Peder Eeg og noen få andre i Stavanger Turistforenings «bestyrelse»).

Min kilde mente at det ikke var umulig at fars og fru Lindtners speidertropp var den første i landet. Det kan ikke jeg uttale meg om. Men jeg ser i mitt leksikon at Baden-Powell startet sin speiderbevegelse i 1907-08 og at Norsk Speiderguttforbund ble stiftet i 1911 av Chr. Dons og Pastor H. Møller Gasmann. Så med en start på Storhaug i 1909 (eller 1908) var vi jamen tidlig ute i Stavanger.

Her er Stavanger bys første speidertropp:

Charles Andersen, senere agent, sønn til seilmaker «Andersen på Berget», Paul Dreyer, det senere «Alders Hvile» sønn til boktrykker Dreyer, Paul Haaland, Varden sønn til Grosserer Ingvald Haaland, Andreas Lindtner, Jelsagt., senere «Belmont», Herman Lunde, Storhaugveien, sønn til Abel Lunde, Andreas Natvig, Storhaug, sønn til Jacob Natvig, Arne Skjelsø, senere katolsk prest, sønn til postfullmektig Skjelsø og Louis Torjussen, sønn til postfullmektig Torjussen. Mon noen er glemt her? Stavanger, 24. mars 1981.

Sig. Engen

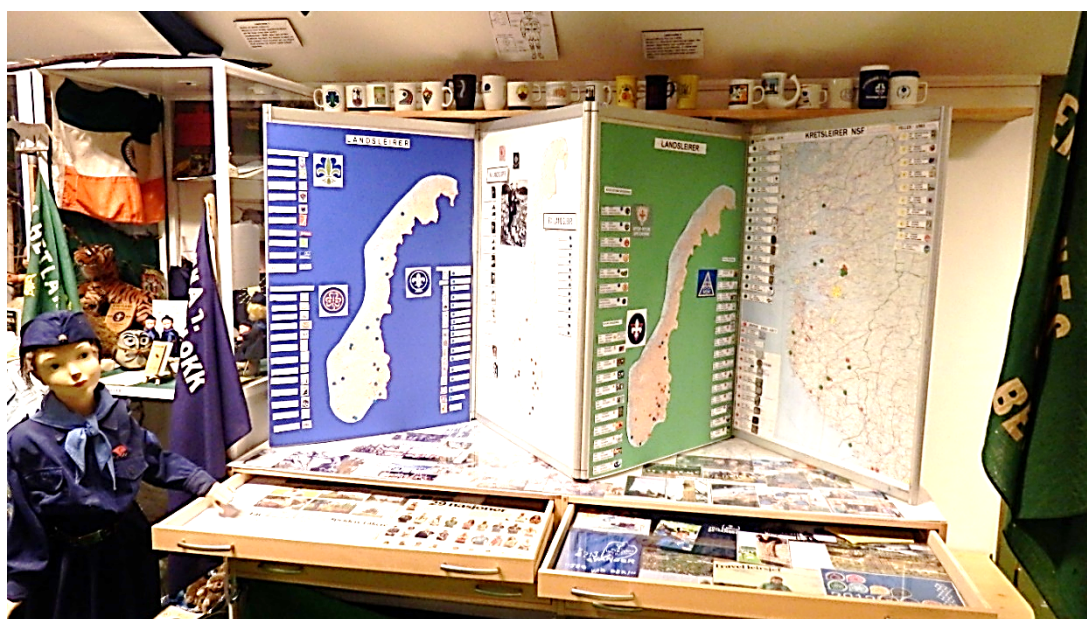
Fjerde kvartalsrapport 2020.

Meget har hent og meget har vi opplevd i de mange årene speidermuseet har eksistert, men en hel verden i nedstengning – ingen speidere på besøk – sporadisk dugnads arbeid i et halvt år med få, men kreative ledere, ja! - nesten et museet i dvale – DET har vi aldri opplevd og ingen har kunnet forutsi det

Etter 3 måneders ufrivillig Coronapause og 2 måneder sommerferie startet dugnadsgruppen opp arbeidet igjen i slutten av august. Fra 27. august og frem til 3 desember har der vært ukentlige dugnadsgrupper på museet. Torsdagen er den egentlige «museumsdag» for dugnadsgruppen, men for å kunne arbeide i mindre grupper har flere av ukens dager blitt tatt i bruk. Der er blitt utført vanlig registrerings- og lokaliseringsarbeid. Lovise og Åse W. er iherdige med registrering i databasen - den vokser og vokser. Lagrings kapasiteten blir snart for liten, derfor må vi planlegge bedre og større mulighet for lagring av data. Databasen er en stor hjelp i arbeidet med å finne hvor alle våre gjenstander befinner seg til enhver tid.

Museet fikk en flott gave av Vesterlen Krets til 10 års jubileet bestående av 2 stk Skuffearkivskap. I sommer fikk vi ekstra utstyr til skapene i form av 4 stk plexiglas som legges over bilder og gjenstander for å holde det på rett plass. Giveren var Halvard Slettebø. Utstillingen er nå utvidet – og vil vokse seg større neste år. Her kan vi se bilder og gjenstander fra begge speider forbundenes arbeider - fra oppstart 1911 og frem til i dag. Det omhandler de fleste aktiviteter, alle typer leirer, forbundenes historie og medlemslister gjennom tiden samt håndgripelige gjenstander.

Grunnet Corona tiden har vi ikke kunnet ta imot speidergrupper for omvisning. Det er et stort savn – omvisning er en meget viktig del av vårt arbeide. Vi ønsk er å kunne vise og fortelle om speidingens mangeårige arbeid i Norge og internasjonal historie og deres arbeidsmetoder. Med Folkehelse Instituttets strenge smittevernregler og hensyn til dugnadsgruppens store risiko for Corona smitte, må omvisning i alle former utsettes til smitterisikoen er mindre. Vi kan love at Grupper som ikke fikk ta jubileumsmerket i 2019/2020 vil kunne ta merket neste år så lenge vi har merker. I 2020 har Strand Jørpeland og Gand K/M speidergrupper presentert sine grupper med en flott utstilling i museet. I 2021 håper å kunne presentere nye jubileumsgrupper. Vi ser fram til et åpent museum til vanlig åpningstid -

hver TORSDAG fra kl 10:00 til 14:00

I dette kvartal har vi utført 670 dugnadstimer. Et ganske anseelig antall tråds Corona og nedstengning. TAKK til alle i dugnadsgruppen som virkelig har stått på . Resultatet er bedre enn forventet.

Året 2020 ble avsluttet med før-jul-hygge i uke 49.

Vi ønsker en fin Førjuls tid og en Gledelig Julehøytid til alle speidervenner.

TAKK FOR DET GAMLE! GOD JUL! GODT NYTT ÅR!

Esther og Egil Bjelland.

Paa utflugter patruljestav med meterinndeling.

Hvorfor jeg ble speider

Hvad jeg har lært som speider – Mitt ideal av en speider.

En speider besvarer de tre spørsmål (fra 1923)

1. Hvorfor jeg er speider

Hvis jeg skulde ha besvart dette spørsmål i min første speidertid, vilde jeg ha sagt:

«Fordi jeg gjerne vil lære noen av de mange praktiske og nyttige speiderferdigheter, fordi jeg gjerne vil være med på turer og leirer, og fordi jeg gjerne vil være sammen med gode kamerater».

Da jeg hadde vært speider i noen tid og var blitt klar over kjernen i speidersaken, kom jeg til å se annerledes på det å være speider, og jeg vilde da ha sagt at

«selvom jeg stadig også har ovennevnte motiver, så er jeg dog speider først og fremst fordi jeg ønsker å bli en ekte speider, fordi mit speiderløfte og min speiderlov vil lære meg å gjøre det som er rett, og fordi jeg ved å være speider vil lære å bli en mann i ordets ette betydning».

Det er nu en del år siden jeg begynte som speider og selv om jeg ennå har meget å lære og meget å gjøre bedre, kan jeg dos si, at jeg har fått føle hvilken overordentlig stor betydning det har for en gutt og en ung mann å være speider. Det er derfor også naturlig at der i tillegg til de ovennevnte motiver er kommet ennå en grund:

«Fordi jeg ved å arbeide fter beste evne i og for troppen, forbundet og speidersaken, vil forsøke å få avbetalt en del av den store taknemlighetsgjeld jeg står i til speidersaken».

2. Hvad jeg har lært som speider

Jeg har lært hundrevis av praktiske ting, like fra skikkelagning til bjergning av druknede, like fra å finne vei gjennom ukjent terreng en mørk natt ved hjelp av stjernene og et kart, til å lappe buksebak.

Jeg har lært å lese – eller i ett hvert fall å stave – i naturens store, skjønnne bok og derved også fått større kjærlighet til naturen og vårt frie speiderliv i den og jeg har lært å bruke mine øine,

hender og ben meget bedre enn jeg ellers vilde ha kunnet.

Jeg har lært, hvad ekte, uegennyttig speiderbrorskap vil si og jeg er også blitt klar over de muligheter som det internasjonale speiderbrorskap rummer.

Men fremfor alt har jeg som speider bedre lært livets rette verdier å kjenne. Jeg har lært hvorledes et menneskeliv bør leves, og erfart at intet menneske kan bli fullt ut lykkelig uten å glemme sitt eget «Jeg» i stedet ved enhver leilighet forsøke å være til nytte og glede for sine medmennesker.

Også på det religiøse område kan jeg si at jeg har nydt godt av å være speider.

3. Mit ideal av en speider

Mit ideal av en speider er fullstendig sunn og ærlig helt igjennom og holder derfor også til enhver tid og ved enhver leilighet fullt ut sit engang avgitte speiderløfte og derigjennom speiderloven.

Mere i detaljer kan jeg dessuten si at mitt ideal av en speider er en god sønn i sitt hjem, pliktoppfyllende, energisk og initiativrik i all sin gjerning både i og utenfor speiderarbeidet og dyktig i speidersport. Han er alltid klar til uopfordret å hjelpe såsnart han ser en anledning og han er aldri rådløs. Han er munter uten å være tøiset, han er alvorlig uten å være sur og gretten og han er aldri overlegen og viktig.

Han er alltid en aktiv motstander mot alt lavt og ondt, og en ivrig forkjemper for alt der er godt og rent.

Han er speider fra sin løfteavleggelse til siste slutt (selv om han muligens ikke hele tiden kan være i aktivt speiderarbeide), og han mister aldri sin interesse for speidersaken og det internasjonale speiderbrorskap.

Han er «alltid beredt».

Denne besvarelse blev premiært i «Speiderens» feriekonkurranse i år (1923).

11. okt. 2003 ble Norges KFUK-KFUM speidere stiftet

18. okt. 1882 ble Margareth Parm født (ørste speidersjef

31. okt. 1912 ble Robert Baden Powell og Olave Soamers gift

03. nov. 1920 – Norges KFUK-speidere stiftes

1911 – Speiderbønnen og dyktighetsmerkene presenteres første gang i Speideren nr 6 1911

STØTTE TIL MUSEETS ARBEID:

Andelsbrev kan kjøpes ved å betale inn ønsket beløp på konto 3201.30.18625. Merk innbetalingen med navn og adresse, da får dere andelsbevis på beløpet i posten. Andelsbevis kan også kjøpes på museet ved besøk der.

Vi selger andelsbevis pålydende

Kr. 50,- kr. 100,- kr. 500,- kr. 1000,- og fritt beløp

MUSEUMSBESØK:

Musèet er åpent torsdager fra kl. 1000 til kl. 14,30. **Velkommen!**

Ønskes besøk til annen tid kan det avtales pr telefon.

Inngangsbillett:

Barn kr. 10,-

Voksne: kr. 20,-

KONTAKTER TIL MUSEET:

Egil Bjelland, leder

tlf. 51 55 35 01

mobil: 920 64 909

Esther Bjelland

mobil: 920 28 706

esther.bjelland@lyse.net

Anne Brit Egeland

mobil: 930 91 776

anne.b.egeland@hotmail.no

NSF kretskontor

mobil: 950 31 101

post@vesterlen.no

K/M kretskontor

mobil: 940 09 491

post@rogalandspeider.no

Kretsenes websider

www.vesterlen.no

www.rogalandspeider.no

